

Sytuacja międzynarodowa Polski przed wybuchem II wojny światowej

Materiał składa się z sekcji: „Wprowadzenie”, „Polityka zagraniczna II RP po śmierci Józefa Piłsudskiego”, „Przyłączenie Zaolzia”, „Żądania Hitlera”, „Pakt Ribbentrop-Mołotow”, „Tajny protokół”, „Polskie społeczeństwo w działaniu”, „Ostatnie dni pokoju”, „Zamiast podsumowania”.

Materiał zawiera 5 ilustracji: mapę terenów spornych między Polską a Niemcami i Czechosłowacją; fotografię strony tytułowej „Ilustrowanego Kuriera Codziennego”; zdjęcie Józefa Becka podczas przemówienia w sejmie; zdjęcie traktat z podpisami sygnatariuszy (Ribbentrop, Mołotow).

Materiał zawiera również tekst Jacka Matysiaka „Pułkownik Józef Beck – wzloty i upadki”; oświadczenie Neville’a Chamberlaina złożone w Izbie Gmin 1939 r.; fragment tajnego protokołu; przemówienie Adolfa Hitlera z 22 sierpnia 1939 r.; tekst układu polsko-angielskiego z 25 sierpnia 1939 r.; fragment dziennika Galeazzo Ciano (ministra spraw zagranicznych faszystowskich Włoch), 4 ćwiczenia, w tym 4 interaktywne oraz 10 poleceń dla ucznia.

Ćwiczenia znajdujące się na stronie są na zasadzie wyboru poprawnej odpowiedzi, odnoszą się do zdjęć lub fragmentów tekstów. Znajdują się również ćwiczenia podsumowujące oraz jako przypomnienie wcześniejszych wiadomości.

Audiobook 2: 1 Fragment przemówienia Józefa Becka w Sejmie; 2 Telegram ambasadora USA w Moskwie do sekretarza stanu USA z 24 sierpnia 1939.

Bibliografia:

- Źródło: *Jacek Matysiak, Płk Józef Beck - wzlot i upadek.*, dostępny w internecie: <https://wpolityce.pl/polityka/165350-plk-jozef-beck-wzlot-i-upadek-polityka-zagraniczna-ii-rp-cz-i-myslal-o-sobie-ze-gra-w-szachy-z-hitlerem-a-tu-zaczelo-wygladac-na-to-ze-moze-jest-tylko-jednym-z-pionkow-na-szachownicy>.
- Źródło: *Przemówienie ministra Becka - fragment.*, dostępny w internecie: https://pl.wikisource.org/wiki/Przem%C3%B3wienie_J%C3%B3zefa_Beck%C3%9A_w_Sejmie_RP_5_

maja_1939_r.

- Źródło: *Galeazzo Ciano, Fragment dziennika Galeazzo Ciano (ministra spraw zagranicznych faszystowskich Włoch), [w:] tegoż, Dziennik 1937–1943, Pułtusk 2006, s. 318–320.*
- Źródło: *Telegram ambasadora USA w Moskwie do sekretarza stanu USA z 24 sierpnia 1939.,* dostępny w internecie:
https://pl.wikisource.org/wiki/Telegram_ambasadora_USA_w_Moskwie_do_sekretarza_stanu_USA_24_sierpnia_1939.
- Źródło: *Przemówienie Adolfa Hitlera z 22 sierpnia 1939 roku, [w:] Krzysztof Juszczak, Teresa Maresz, Historia w tekstach źródłowych, t. 4, Rzeszów 1996, s. 133–134.*
- Źródło: *Układ polsko-angielski – 25 sierpnia 1939 roku, [w:] Krzysztof Juszczak, Teresa Maresz, Historia w tekstach źródłowych, t. 4, Rzeszów 1996, s. 134–135.*
- Źródło: *Oświadczenie Neville'a Chamberlaina złożone w Izbie Gmin, 31 marca 1939 roku, [w:] Krzysztof Juszczak, Teresa Maresz, Historia w tekstach źródłowych, t. 4, Rzeszów 1996, s. 131.*

Sytuacja międzynarodowa Polski przed wybuchem II wojny światowej

Oś czasu – sytuacja międzynarodowa polski przed wybuchem II wojny światowej

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wprowadzenie

((Jacek Matysiak

Pułkownik Józef Beck --- wzlot i upadek

'Myślał o sobie, że gra w szachy z Hitlerem, a tu zaczęło wyglądać na to, że może jest tylko jednym z pionków na szachownicy'

Źródło: Jacek Matysiak, *Płk Józef Beck - wzlot i upadek*, dostępny w internecie: <https://wpolityce.pl/polityka/165350-plk-jozef-beck-wzlot-i-upadek-polityka-zagraniczna-ii-rp-cz-i-myslal-o-sobie-ze-gra-w-szachy-z-hitlerem-a-tu-zaczelo-wygladac-na-to-ze-moze-jest-tylko-jednym-z-pionkow-na-szachownicy>.

Po odzyskaniu niepodległości młode państwo polskie za sąsiadów miało Niemcy i ZSRS. Obydwa te żywioły dążyły do zmiany politycznego oblicza świata. Trudnym zadaniem ministrów spraw zagranicznych II Rzeczypospolitej było utrzymanie politycznej niezależności oraz zachowanie kształtu granic.

Polecenie 1

Powyższy cytat i krótki komentarz do niego potraktuj jako wstęp do lekcji, a zarazem problem – w poniższej lekcji uzyskasz odpowiedź na pytanie:

Jaką rolę odgrywał minister Józef Beck w grze politycznej prowadzonej przez Hitlera. Uzyskane wnioski zapisz poniżej.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polityka zagraniczna II RP po śmierci Józefa Piłsudskiego

Po śmierci Piłsudskiego funkcję ministra spraw zagranicznych nadal pełnił [Józef Beck](#). Starał się kontynuować politykę równowagi, czyli zapewnić Polsce dobre stosunki

zarówno z ZSRS, jak i Niemcami. Beck unikał angażowania się w jakiekolwiek układy, które zwrócone byłyby przeciwko jednemu z sąsiadów, mimo że propozycji nie brakowało. W 1935 roku [Hermann Göring](#) [czyt.: gering] podczas swojej wizyty w Warszawie miał zaproponować Polsce zawarcie tajnego układu, który ustaliłby strefy wpływów na wschodzie. Kilka miesięcy później Polska otrzymała ze strony Niemiec kolejną ofertę przystąpienia do paktu antykominternowskiego. Obie odrzuciła. Starła się jednak skorzystać z pozytywnych relacji z zachodnim sąsiadem i załatwić problemy bieżące, choćby te dotyczące mniejszości. 5 listopada 1937 roku podpisano polsko-niemiecki układ zrównujący prawa Niemców w Polsce i Polaków w Niemczech. Akt stanowił w pewnym sensie przedłużenie [konwencji genewskiej](#), podpisanej po podziale Górnego Śląska.

W 1936 roku doszło także do ocieplenia stosunków z Francją. Poczynania Niemiec na arenie międzynarodowej i wewnętrznej (remilitaryzacja Nadrenii i wprowadzenie powszechnej służby wojskowej) zachęciły Francję do zacieśnienia dwustronnej współpracy z Polską. W sytuacji odradzającego się zagrożenia ze strony Niemiec każdy sojusznik był potrzebny. Efektem bliższych relacji była dyplomatyczna wizyta Edwarda Rydza-Śmigłego w Paryżu, a ponadto podpisanie 6 września 1936 roku w Rambouillet [czyt.: rombuje] umowy o udzieleniu Polsce pożyczki w wysokości 2,6 mln franków na dobrojenie armii.

Z drugiej strony kilka przedsięwzięć podjętych na arenie międzynarodowej sugerowało, że relacje II RP z Niemcami są wzorowe, a wręcz można mówić o współdziałaniu między III Rzeszą a II RP w prowadzeniu agresywnej polityki europejskiej. Kiedy wojska niemieckie wkraczały do Austrii, rząd polski zażądał od Litwy nawiązania stosunków dyplomatycznych. Od 1927 roku oba te kraje (Polska i Litwa) nie były w stanie wojny, niemniej ze względu na problem Wileńszczyzny pozostawały we wrogiej neutralności. We wzajemnych relacjach nie brakowało negatywnej propagandy.

Ćwiczenie 1

Wskaż, w którym roku doszło do wyraźnego zaostrzenia stosunków pomiędzy Polską a Litwą.

☐ 1927 r.

☐ 1925 r.

☐ 1926 r.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Na terenach przygranicznych dochodziło także do incydentów zbrojnych. Kiedy jeden z nich w 1938 roku zakończył się śmiercią polskiego strażnika, Polska zgromadziła przy granicy z Litwą wojska. Do Wilna przybył Edward Rydz-Śmigły. 17 marca wysłano do rządu w Kownie żądanie nawiązania stosunków dyplomatycznych. Rząd litewski, mając

świadomość przewagi militarnej Polski, zdecydował się przyjąć ultimatum i nawiązał stosunki dyplomatyczne z Polską, uznając tym samym wyznaczoną w 1923 roku granicę. Wówczas też pojawiło się słynne propagandowe hasło: 'Wodzu, prowadź na Kowno', które trudno uznać za pokojowe.

Przyłączenie Zaolzia

Kolejnym agresywnym krokiem w polityce zagranicznej, zmieniającym tym razem również układ granic, było przyłączenie Zaolzia. 30 września 1938 roku rząd polski pod groźbą wojny zażądał od Czechosłowacji oddania Zaolzia. W tym też czasie Hitler domagał się przyłączenia do Niemiec Sudetów czeskich. W tej sytuacji rząd czeski wyraził zgodę na polską propozycję, niemniej wywołało to falę niechęci opinii europejskiej wobec Polski. **2 października 1938 roku** wojska polskie wkroczyły na Zaolzie. Do Polski przyłączono obszar ok. 800 km² z 227 tys. mieszkańców (przeważnie Polaków) i ważnym okręgiem przemysłowym, Zagłębiem Karwińskim. Dodatkowo jeszcze w listopadzie Polska wymusiła zwrot skrawków Spiszu i Orawy.

Polecenie 2

Przypomnij okoliczności przyznania Zaolzia Czechosłowacji w 1920 roku. Oceń, czy słusznie znaczna część społeczeństwa polskiego potraktowała powrót w 1938 roku do Polski tego terytorium jako przykład dziejowej sprawiedliwości.

Strona tytułowa Ilustrowanego Kuriera Codziennego

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 3

Przeanalizuj stronę tytułową gazety. Przedstaw nastroje panujące po przyłączeniu Zaolzia wśród jego mieszkańców oraz w stolicy.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Żądania Hitlera

Hitler oba te wydarzenia potraktował jako wstęp do izolacji Polski na arenie międzynarodowej. Uznał, że Wielka Brytania i Francja mogą nie chcieć udzielić II RP jakiegokolwiek wsparcia w wyniku konfliktu z sąsiadami, w związku z tym Polska będzie chętna do zawarcia ścisłego sojuszu z Niemcami – nawet za cenę ustępstw. Pod koniec **października 1938** roku minister spraw zagranicznych Rzeszy przedstawił więc polskiemu ambasadorowi w Berlinie Józefowi Lipskiemu kilka propozycji. Wśród nich obietnicę przedłużenia na 25 lat paktu o nieagresji i przyłączenia się Polski do paktu antykominternowskiego. Niestety, w zamian Polska miała wyrazić zgodę na włączenie do Niemiec Wolnego Miasta Gdańska (z zachowaniem w nim praw ludności polskiej) oraz

przeprowadzenie eksterytorialnej (czyli wyłączonej spod kontroli polskiej) autostrady oraz linii kolejowej przez Pomorze, która pozwoliłaby na połączenie Prus Wschodnich z resztą Niemiec. Beck początkowo nie potraktował tych propozycji poważnie, ale powtórzenie ich w styczniu 1939 roku (podczas wizyty Józefa Becka w Berlinie, a [Joachima von Ribbentropa](#) w Warszawie) nakazywało już podejście do problemu z całą powagą. Agresywna polityka Niemiec i pozostałych państw faszystowskich usztywniła także politykę państw zachodnich. Francja i Wielka Brytania postanowiły odejść od polityki [appeasementu](#) [czyt.: epizment] i rozpocząć formowanie sojuszu państw przeciwko polityce Niemiec. 31 marca 1939 roku Wielka Brytania i Francja udzieliły gwarancji niepodległości II RP.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P13KsnUCK>

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie oświadczenia Neville'a Chamberlaina złożonego w Izbie Gmin, 31 marca 1939 roku.

“ Oświadczenie Neville'a Chamberlaina złożone w Izbie Gmin, 31 marca 1939 roku

Zdaniem Rządu nie ma sprawy, która nie mogłaby być rozwiązana pokojowo i nie znajdujemy usprawiedliwienia dla użycia siły i pogroźek w miejsce metody negocjacji.

[...] Aby stanowisko Rządu J.K.M. było zupełnie jasne, muszę już teraz poinformować izbę, że zanim jeszcze te narady zostaną ukończone, w wypadku jakiegokolwiek akcji międzynarodowej zagrażającej wyraźnie niepodległości polskiej i której rząd Polski będzie uważał za słuszne w imię żywotnych interesów kraju przeciwstawić swoje siły narodowe. Rząd J.K.M. będzie uważał się za zobowiązany do natychmiastowego poparcia Polski wszelkimi środkami. Rząd brytyjski zapewnił o tym rząd Polski. Mogę dorzucić, że rząd francuski upoważnił mnie do potwierdzenia, że jego postawa w tej sprawie jest taka sama jak nasza.

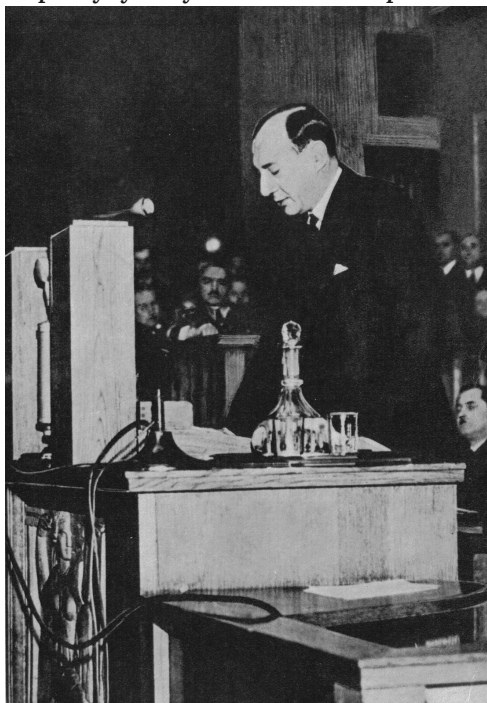
Źródło: Oświadczenie Neville'a Chamberlaina złożone w Izbie Gmin, 31 marca 1939 roku, [w:] Krzysztof Juszczak, Teresa Maresz, *Historia w tekstach źródłowych*, t. 4, Rzeszów 1996, s. 131.

Polecenie 4

Oceń wiarygodność zobowiązań sformułowanych przez Neville'a Chamberlaina. Uzasadnij swoją opinię.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Biorąc pod uwagę te gwarancje (potwierdzone w kwietniu), Józef Beck zdecydowanie odrzucił żądania Hitlera. Przemówienie z 5 maja wywołało entuzjazm wśród społeczeństwa polskiego. Spotkało się nawet z pozytywnym odbiorem przeciwników politycznych sanacji.

Józef Beck podczas przemówienia w sejmie

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P13KsnUCK>

Fragment przemówienia Józefa Becka w Sejmie

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Nagranie fragmentu przemówienia ministra Józefa Becka w sejmie.

**“ Fragment przemówienia ministra Józefa Becka
w sejmie w odpowiedzi na notę kanclerza Rzeszy
Niemieckiej, Warszawa, 5 maja 1939**

Układ polsko-niemiecki z 1934 r. był układem o wzajemnym szacunku i dobrym sąsiedztwie, i jako taki wniósł pozytywną wartość do życia naszego państwa, do życia Niemiec i do życia całej Europy. Z chwilą jednak, kiedy ujawniły się tendencje, ażeby interpretować go bądź to jako ograniczenie swobody naszej polityki, bądź to jako motyw do żądania od nas jednostronnych, a niezgodnych z naszymi żywotnymi interesami koncepcji stracił swój prawdziwy charakter.

Pokój jest rzeczą cenną i pożądaną. Nasza generacja, skrwawiona w wojnach, na pewno na pokój zasługuje. Ale pokój, jak prawie wszystkie sprawy tego świata, ma swoją cenę, wysoką, ale wymierną. My, w Polsce, nie znamy pojęcia pokoju za wszelką cenę. Jest tylko jedna rzecz w życiu ludzi, narodów i państw, która jest bezcenna. Tą rzeczą jest honor.

Źródło: *Przemówienie ministra Becka - fragment*, dostępny w internecie:

https://pl.wikisource.org/wiki/Przem%C3%B3wienie_J%C3%B3zefa_Beck%C3%9A_w_Sejmie_RP_5_maja_1939_r.

Polecenie 5

Wyjaśnij, w jaki sposób Józef Beck argumentował odrzucenie propozycji niemieckich.

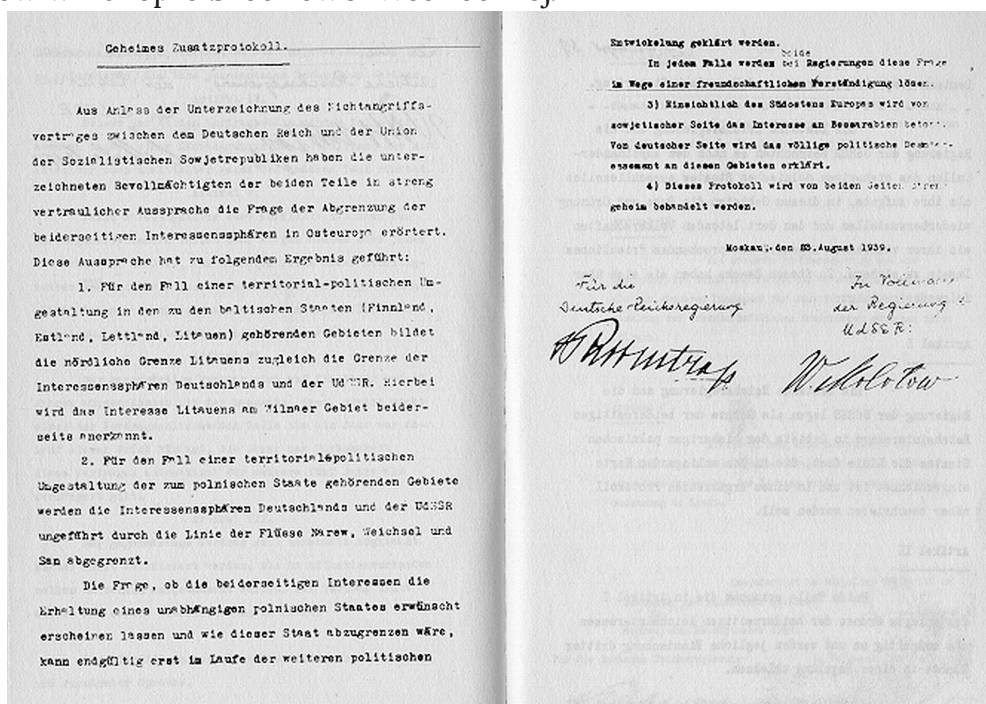
Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Pakt Ribbentrop-Mołotow

Hitler nie potraktował zbyt poważnie gwarancji państw zachodnich. Stały się one dla niego pretekstem do wypowiedzenia paktu o nieagresji zawartego w 1934 roku. W emocjonalnym przemówieniu w **Reichstagu 28 kwietnia 1939 roku**, wypowiadając układ, dodatkowo nazwał 'obrońców systemu wersalskiego' 'podżegaczami wojennymi'. Kanclerz III Rzeszy obawiał się jednak reakcji ZSRS. Chcąc zabezpieczyć się przed ewentualnym wsparciem Polski przez jej wschodniego sąsiada, rozpoczął rokowania ze Stalinem. Wiedział też zapewne, że z propozycją sojuszu wystąpiły do sowieckiego dyktatora Wielka Brytania i Francja. Podczas tych rozmów delegacja sowiecka zażądała zgody na przemarsz Armii

Czerwonej przez terytorium Rumunii i Polski (w razie konieczności użycia wojsk przeciwko Hitlerowi). Beck taką możliwość zdecydowanie odrzucił, obawiając się, że kiedy wojska sowieckie wkroczą do Polski, to już z niej nie wyjdą... **Stalin wybrał sojusz z Hitlerem**, licząc, że konflikt Niemiec z Zachodem wykrwawi obie strony i przygotuje lepszy grunt pod wkroczenie Armii Sowieckiej. Był przekonany, że zapewnia sobie na kilka lat pokój ze strony III Rzeszy, dlatego zaakceptował przedstawiony mu przez Hitlera plan ataku na Polskę i postanowił uczestniczyć w rozbiórce II RP.

23 sierpnia 1939 roku został zawarty między ZSRS a Niemcami pakt o nieagresji na 10 lat. Równocześnie Ribbentrop i Mołotow podpisali tajny protokół dotyczący podziału stref wpływów w Europie Środkowo-Wschodniej.

Traktat z podpisami sygnatariuszy

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Tajny protokół

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P13KsnUCK>

Fragment tajnego protokołu

Źródło: a. nn.

Nagranie: fragment tajnego protokołu.

“ Fragment tajnego protokołu

1. Na wypadek przekształcenia terytorialno-politycznego obszaru należącego do państw bałtyckich (Finlandia, Estonia, Łotwa i Litwa), północna granica Litwy tworzy automatycznie granicę sfery interesów niemieckich i ZSRR, przy czym obie strony uznają roszczenia Litwy do terytorium wileńskiego.
2. Na wypadek terytorialno-politycznego przekształcenia terytoriów należących do państwa polskiego, sfery interesów Niemiec i ZSRR będą rozgraniczone w przybliżeniu przez linię Narew-Wisła-San. Kwestia, czy i w interesie obu uznane będzie za pożądane utrzymanie niepodległego państwa polskiego zostanie definitywnie zdecydowane dopiero w ciągu dalszego rozwoju wypadków politycznych. W każdym razie oba rządy rozwiążą tę kwestię na drodze przyjacielskiego porozumienia.
3. Jeżeli chodzi o południowy wschód Europy, to ze strony radzieckiej podkreśla się zainteresowanie Besarabią. Ze strony Niemiec stwierdza się zupełne desinteresement odnośnie do tego terytorium.
4. Protokół ten traktowany będzie przez obie strony w sposób ściśle tajny.

Polecenie 6

Na podstawie protokołu Ribbentrop-Mołotow i zapisu telegramu znajdującego się poniżej wymień główne założenia paktu. Oceń, które z nich były wyraźnym zagrożeniem dla niepodległości państwa polskiego. Co sądzisz o słuszności sformułowania, że był to IV rozbiór Polski?

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Informacja o dołączonym do porozumienia niemiecko-sowieckim tajnym protokole dotarła do ambasadora USA w Moskwie i została przekazana europejskim państwom zachodnim.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P13KsnUCK>

Telegram ambasadora USA w Moskwie do sekretarza stanu USA z 24 sierpnia 1939 r.

Nagranie telegramu ambasadora USA w Moskwie do sekretarza stanu USA z 24 sierpnia 1939 r.

“ Telegram ambasadora USA w Moskwie do sekretarza stanu USA z 24 sierpnia 1939

Powołując się na 464 z 24 sierpnia godz. 9.00.

Tekst traktatu był dziś ogłoszony w sowieckiej prasie i jest zgodny z zarysem przesłanym w wyżej wymienionym telegramie z dodatkiem wstępu, stwierdzającego, iż obecny traktat opiera się na sowiecko-niemieckim traktacie z kwietnia 1926. Ponieważ prasa niewątpliwie poda pełny tekst, nie będę go telegrafował.

Ścisłe poufne. Zostałem poinformowany w ścisłym zaufaniu, że osiągnięto wczoraj wieczorem pełne porozumienie między rządami sowieckim a niemieckim odnośnie do spraw terytorialnych w Europie Wschodniej, w wyniku którego Estonia, Łotwa, wschodnia Polska i Besarabia są uznane za sferę żywotnych interesów sowieckich. Mój informator dodaje, że artykuł czwarty, który zabrania każdemu z kontrahentów przystępowania do jakiegokolwiek grupy mocarstw skierowanej przeciw drugiemu, wyklucza nie tylko przyłączenie się Sowietów do sojuszu anglo-francuskiego, ale również jakąkolwiek kolaborację niemiecko-japońską.

Poinformowano mnie, że rokowania były prowadzone osobiście przez Stalina, który nie ukrywał przed Ribbentropem, iż był od dawna za zbliżeniem sowiecko-niemieckim. Po zawarciu traktatu Stalin wypił toast za Hitlera i za 'wznowienie tradycyjnej przyjaźni niemiecko-rosyjskiej'. Poinformowano mnie, że w wyniku dyskusji odnośnie do spraw terytorialnych, dotyczących krajów położonych między Niemcami a Związkiem Sowieckim, osiągnięto milczącą zgodę, iż Związek Sowiecki otrzyma kompensaty terytorialne, jeśli sobie będzie ich życzył, za zmiany terytorialne, które Niemcy mogą wprowadzić w tych regionach.

Ribbentrop leci z powrotem do Berlina dziś o godz. 14.00.

Steinhard

Źródło: Telegram ambasadora USA w Moskwie do sekretarza stanu USA z 24 sierpnia 1939., dostępny w internecie:
https://pl.wikisource.org/wiki/Telegram_ambasadora_USA_w_Moskwie_do_sekretarza_stanu_USA_24_sierpnia_1939.

Polskie społeczeństwo w działaniu

W Polsce nastąpiła pełna mobilizacja społeczeństwa, które starało się na różne sposoby wspomóc przygotowania do konfliktu. Zdawano sobie sprawę z ogromnego zagrożenia dla niedawno wywalczonej niepodległości. Podjęto między innymi działania służące dozbrojeniu armii polskiej. Hojnie przekazywano pieniądze, kosztowności, cenne darowizny na utworzone fundusze: **Fundusz Obrony Narodowej** i **Fundusz Obrony Morskiej**. Za sumy zebrane z darowizn zbudowano okręt podwodny ORP 'Orzeł'. Poszczególne grupy zawodowe przekazywały także pieniądze na ten cel lub fundowały sprzęt, na przykład warszawscy sprzedawcy gazet w kioskach ufundowali armii polskiej karabiny.

Perspektywiczny plan **Eugeniusza Kwiatkowskiego** zakładał modernizację i dozbrojenie armii, niemniej I etap miał zostać zrealizowany dopiero w 1942 roku, toteż w momencie wybuchu II wojny widoczna będzie dysproporcja pomiędzy polską a niemiecką armią. Zauważalna również będzie przestarzała organizacja wojska polskiego (m.in. duża liczba oddziałów kawalerii i niedobór wojsk pancernych).

II Rzeczpospolita – Tereny sporne pomiędzy Polską a Niemcami i Czechosłowacją

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj mapę i powiedz, dlaczego granicę z Niemcami uznawano za trudną do obrony. Zaznacz informacje prawdziwe.

☐ Niemcy mieli możliwość wkroczenia do Polski nie tylko od zachodu.

☐ Linia graniczna była długa.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 7

Wymień, które obszary były przedmiotem sporu między II RP a III Rzeszą.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Ostatnie dni pokoju

Jeszcze przed podpisaniem paktu Ribbentrop-Mołotow Hitler 22 sierpnia 1939 roku wygłosił przemówienie do wyższych dowódców wojskowych.

“ Przemówienie Adolfa Hitlera z 22 sierpnia 1939 roku

Zagłada Polski wysuwa się na pierwszy plan. Celem jest zniszczenie żywej siły, a nie dotarcie do określonej linii. Jeżeli wybuchnie wojna na zachodzie, zagłada Polski także pozostaje zadaniem pierwszoplanowym. Ze względu na porę roku konieczne jest szybkie rozstrzygnięcie.

Dam powód propagandzie dla uzasadnienia wybuchu, obojętne, czy wiarygodny. Nikt nie będzie pytał później zwycięzcy, czy mówił prawdę, czy nie. Na początku i w czasie prowadzenia wojny nie idzie o prawo, lecz o zwycięstwo.

[...]

Pierwszym celem jest dotarcie do Wisły i Narwi. Nasza przewaga techniczna załamie nerwy Polaków. Należy rozbić natychmiast każdą nową formującą się jednostkę polską, wojna musi być wojną na zniszczenie.

Celem militarnym jest ostateczne zdruzgotanie Polski. Szybkość jest rzeczą najważniejszą. Pościg aż do pełnej zagłady.

Mam przekonanie, że niemiecki Wehrmacht zda egzamin. Rozkaz do ataku zostanie jeszcze wydany, prawdopodobnie w sobotę rano [26 sierpnia].

Źródło: Przemówienie Adolfa Hitlera z 22 sierpnia 1939 roku, [w:] Krzysztof Juszczak, Teresa Maresz, Historia w tekstach źródłowych, t. 4, Rzeszów 1996, s. 133–134.

Ćwiczenie 3

Wskaż jakie były cele działań przeciwko Polsce przedstawione przez Hitlera.

- ☐ dotarcie u do Wisły i Narwi i zatrzymanie się na tej linii
- ☐ całkowita zagłada państwa i społeczeństwa
- ☐ demonstracja siły w celu przekonania Polski o konieczności zawarcia sojuszu z Niemcami

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Hitler po zakończeniu rokowań z ZSRS ustalił termin agresji na Polskę na 26 sierpnia 1939 roku. Ze względu na to, że 25 sierpnia Wielka Brytania zawarła z II RP sojusz wojskowy, będący rozszerzeniem wcześniejszych gwarancji, führer się zawahał.

“ Układ polsko-angielski --- 25 sierpnia 1939 roku

Rząd polski i rząd Zjednoczonego Królestwa W. Brytanii i Irlandii Północnej pragną oprzeć na stałej podstawie współpracę między swymi krajami, wynikającą z zapewnień pomocy wzajemnej o charakterze obronnym, które już wymieniły, postanowiły zawrzeć układ.

ART. 1. W razie gdyby jedna ze stron umawiających znalazła się w działaniach wojennych z jednym z mocarstw europejskich (w tajnym protokole wskazano, że chodzi o Niemcy) na skutek agresji tego ostatniego przeciwko tejże stronie umawiającej się udzieli bezzwłocznie stronie umawiającej się, znajdującej się w działaniach wojennych, wszelkiej pomocy i poparcia, będących w jej mocy.

ART. 2 Punkt 1. Postanowienia art. 1 stosują się również w razie jakiegokolwiek bądź akcji jednego z mocarstw europejskich, która by zagrażała wyraźnie pośrednio lub bezpośrednio niezawisłości jednej ze stron umawiających się, a która by była tego rodzaju, że ta strona umawiająca się, uważałaby za żywotne przeciwstawienie się jej swymi siłami zbrojnymi.

Źródło: Układ polsko-angielski – 25 sierpnia 1939 roku, [w:] Krzysztof Juszczak, Teresa Maresz, Historia w tekstach źródłowych, t. 4, Rzeszów 1996, s. 134–135.

Polecenie 8

Powiedz, jakich gwarancji udzieliła Polsce Wielka Brytania na wypadek ataku ze strony Niemiec.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Hitler doszedł jednak do wniosku, że państwa zachodnie nie udzielą pomocy zbrojnej Rzeczypospolitej. W związku z tym zmienił tylko datę ataku na 1 września 1939 roku.

Zamiast podsumowania

((Galeazzo Ciano

Fragment dziennika Galeazzo Ciano (ministra spraw zagranicznych faszystowskich Włoch)

Przyjazd do Warszawy [...]. Polska wbrew wszystkim wysiłkom polityki Becka jest zasadniczo i z natury antyniemiecka. Jej tradycje, instynkt i interesy przeciwstawiają się Niemcom.

[...] [Polacy] podziwiają w nas bardziej poezję pędzla niż siłę broni, w którą obecnie zupełnie nie wierzą.

[...] Polska będzie kontynuowała swoją politykę równowagi, która została jej narzucona przez położenie geograficzne z Rosją – nic ponad kontakty ściśle konieczne. Z Francją – sojusz obronny, do którego nie ma jednak specjalnego zaufania. Z Niemcami – dobre sąsiedztwo utrzymywane jednak z wysiłkiem, zważywszy na tyle czynników duchowych i materialnych, skłaniających do konfrontacji.

[...] jedynym głosem, który w Polsce się liczy, jest głos nieboszczyka Piłsudskiego.

[...] Reasumując wrażenia i sprowadzając je do poziomu naszych interesów, słuszne wydaje się stwierdzenie, że lekkomyślnością byłoby utrzymywać, iż Polska jest krajem pozyskanym dla Osi lub trójkąta [tzn. bloku Niemiec, Japonii, Włoch]. Ale nadmiernym pesymizmem byłoby też uznawanie jej wprost za wroga Osi. Gdy wybuchnie wielki kryzys, Polska przez dłuższy czas pozostanie z bronią u nogi i dopiero gdy losy zostaną rozstrzygnięte, dołączy do obozu zwycięzców, i postąpi słusznie, bo to kraj mający wrogów i przyjaciół po obu swoich stronach.

Źródło: Galeazzo Ciano, *Fragment dziennika Galeazzo Ciano (ministra spraw zagranicznych faszystowskich Włoch)*, [w:] tegoż, *Dziennik 1937–1943*, Pułtusk 2006, s. 318–320.

Ćwiczenie 4

Po przeczytaniu tekstu wskaż zdania prawdziwe.

☐ Dostrzegł, że Polska w II połowie lat 30. zrezygnowała z polityki równowagi.

☐ Podkreślał, że Polska przede wszystkim wierzy w sojusz z Francją.

☐ Uważał, że Polska prowadzi bardzo zachowawczą politykę zagraniczną.

☐ Żałował, że funkcję ministra spraw zagranicznych przestał pełnić Beck.

☐ Doceniał prowłoskie i proniemieckie sympatie narodu polskiego.

☐ Uważał, że Polacy nie zdecydują się na przystąpienie do państw osi.

☐ Zauważył, że Polacy nie doceniają siły militarnej Włoch.

☐ Ciano odwiedził Polskę już po śmierci Piłsudskiego.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 9

Zaprezentuj w formie metaplanu temat: 'Polityka zagraniczna Józefa Becka w latach 1938–1939'. Wykorzystaj poniższy fragment przemówienia.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Jak było?	Jak być powinno?
Dlaczego nie było tak, jak być powinno?	Wnioski

“ Przemówienie ministra Józefa Becka w sejmie w odpowiedzi na notę kanclerza Rzeszy Niemieckiej, Warszawa, 5 maja 1939 --- fragment

Konsekwencje, wynikające z osłabienia zbiorowych instytucji międzynarodowych i z głębokiej rewizji metod pracy między państwami, które zresztą niejednokrotnie w Izbach sygnalizowałem, spowodowały otwarcie całego szeregu nowych problemów w różnych częściach świata. [...]

Jeśli o nas chodzi – zaszły wydarzenia bardzo poważne.

Z jednymi państwami kontakt nasz stał się głębszy i łatwiejszy, w innych wypadkach powstały poważne trudności. Biorąc rzeczy chronologicznie, mam tu na myśli w pierwszej linii naszą umowę ze Zjednoczonym Królestwem, z Anglią.

[...] Uważam za swój obowiązek dodać tu, że sposób i forma wyczerpujących rozmów, przeprowadzonych w Londynie, dodają

umowie wartości szczególnej. Pragnąłbym, aby polska opinia publiczna wiedziała, że spotkałem ze strony angielskich mężów stanu nie tylko głębokie zrozumienie ogólnych zagadnień polityki europejskiej, ale taki stosunek do naszego państwa, który pozwolił mi z całą otwartością i zaufaniem przedyskutować wszystkie istotne zagadnienia, bez niedomówień i wątpliwości.

Szybkie ustalenie zasady współpracy angielsko-polskiej możliwe było przede wszystkim dlatego, że wyjaśniliśmy sobie wyraźnie, iż tendencje obu rządów są zgodne w podstawowych zagadnieniach europejskich; na pewno ani Anglia, ani Polska nie żywią zamiarów agresywnych w stosunku do nikogo, lecz również stanowczo stoją na gruncie respektu dla pewnych podstawowych zasad w życiu międzynarodowym.

Równoległe deklaracje kierowników politycznych strony francuskiej stwierdzają, że jesteśmy zgodni między Paryżem a Warszawą co do tego, że skuteczność działania naszego obronnego układu nie tylko nie może być osłabiona przez zmianę koniunktury międzynarodowej, lecz przeciwnie – że układ ten stanowić powinien jeden z najistotniejszych czynników w strukturze politycznej Europy.

Porozumienie polsko-angielskie przyjął pan kanclerz Rzeszy Niemieckiej za pretekst do jednostronnego uznania za nieistniejący układu, który pan Kanclerz Rzeszy zawarł z nami w roku 1934.

Zanim przejdę do dzisiejszego stadium tej sprawy, pozwolą mi panowie na krótki rys historyczny.

Fakt, że miałem zaszczyt brać czynny udział w zawarciu i wykonaniu tego układu, nakłada na mnie obowiązek jego analizy. Układ z 1934 r. był wydarzeniem wielkiej miary. Była to próba dania jakiegoś lepszego biegu historii między dwoma wielkimi narodami, próba wyjścia z niezdrowej atmosfery codziennych zgrzytów i szerszych wrogich zamierzeń, w kierunku wzniesienia się ponad narosłe od wieków animozje, w kierunku stworzenia głębokich podstaw wzajemnego

poszanowania. Próba sprzeciwiania się złemu jest zawsze najpiękniejszą możliwością działalności politycznej.

Polityka polska w najbardziej krytycznych momentach ostatnich czasów wykazała respekt dla tej zasady.

Pod tym kątem widzenia, proszę Panów, zerwanie tego układu nie jest rzeczą mało znaczącą. Natomiast każdy układ jest tyle wart, ile są warte konsekwencje, które z niego wynikają. I jeśli polityka i postępowanie partnera od zasady układu odbiega, to po jego osłabieniu czy zniknięciu nie mamy powodu nosić żałoby. Układ polsko-niemiecki z 1934 r. był układem o wzajemnym szacunku i dobrym sąsiedztwie i jako taki wniósł pozytywną wartość do życia naszego państwa, do życia Niemiec i do życia całej Europy. Z chwilą jednak, kiedy ujawniły się tendencje, ażeby interpretować go bądź to jako ograniczenie swobody naszej polityki, bądź to jako motyw do żądania od nas jednostronnych, a niezgodnych z naszymi żywotnymi interesami koncepcji, stracił swój prawdziwy charakter.

Przejdźmy teraz do sytuacji aktualnej. Rzesza Niemiecka sam fakt porozumienia polsko-angielskiego przyjęła za motyw zerwania układu z 1934 r. Ze strony niemieckiej podnoszono takie czy inne obiekcje natury jurydycznej. Jurystów pozwolę sobie odesłać do tekstu naszej odpowiedzi na memorandum niemieckie, która dziś jeszcze będzie Rządowi Niemieckiemu doręczona. Nie chciałbym również zatrzymywać Panów dłużej nad dyplomatycznymi formami tego wydarzenia, ale pewna dziedzina ma tu swój specyficzny wyraz. Rząd Rzeszy, jak to wynika z tekstu memorandum niemieckiego, powziął swoją decyzję na podstawie informacji prasowych, nie badając opinii ani Rządu Angielskiego, ani Rządu Polskiego co do charakteru zawartego porozumienia. Trudne to nie było, gdyż bezpośrednio po powrocie z Londynu okazałem gotowość przyjęcia ambasadora Rzeszy, który do dnia dzisiejszego z tej sposobności nie skorzystał.

Dlaczego ta okoliczność jest tak ważna? Dla najprościej rozumującego człowieka jest jasne, że nie charakter, cel i ramy układu polsko-angielskiego decydowały, tylko sam fakt, że układ taki został zawarty. A to znów jest ważne dla oceny intencji polityki Rzeszy, bo jeśli wbrew poprzednim oświadczeniom Rząd Rzeszy interpretował deklarację o nieagresji, zawartą z Polską w 1934 r., jako chęć izolacji Polski i uniemożliwienia naszemu państwu normalnej, przyjaznej współpracy z państwami zachodnimi – to interpretację taką odrzucilibyśmy zawsze sami.

Źródło: *Przemówienie ministra Becka - fragment*, dostępny w internecie:

https://pl.wikisource.org/wiki/Przem%C3%B3wienie_J%C3%B3zefa_Beck%C3%A4_w_Sejmie_RP_5_maja_1939_r.

Polecenie 10

Odpowiedz na pytanie postawione we wprowadzeniu. Podaj przynajmniej trzy argumenty na poparcie swojej opinii.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Co potrafię?

Potrafię wymienić główne założenia polityki zagranicznej Polski w latach 1935–1939.

Co wiem?

Wiem, jakie układy Polska zawarła przed wybuchem II wojny.

Co rozumiem?

Rozumiem, na czym polegała polityka równowagi.